

Emmirallar-se en el ritme de l'infant

Parlem d'autonomia i llibertat?

Natàlia Grifé

El concepte d'autonomia és un tema amb molta història, un tema del qual es parla molt i que, de ben segur, tots els professionals de l'educació estan convençuts que és un tema cabdal i de gran valor com a objectiu de l'escola i del dia a dia. Però, tenim ben entès aquest concepte?

Sovint podem trobar als nostres projectes educatius de centre paraules com les que deia Montserrat Fabrés: «Un dels principals objectius en l'educació és afavorir, facilitar-los la progressiva adquisició d'autonomia, que l'infant arribi a ser autònom com a persona, que pugui ser, fer i decidir per ell mateix, i posar molta atenció a fer que el seu desenvolupament emocional sigui equilibrat, estable i segur».

Fins i tot, en moltes ocasions podem participar en converses on sorgeixin paraules com:

- «L'autonomia és important perquè permet a l'infant fer les coses sol.»
- «A l'escola els faran més autònoms i més de pressa que a casa.»
- «Cal que sigui autònom al més aviat possible per donar-li un màxim d'oportunitats a la vida.»
- «Si els dono tanta autonomia no els puc controlar.»

Converses i idees que hem pogut sentir en alguna ocasió.

No podem negar que els conceptes d'autonomia i llibertat són vius i tenen una presència important als centres educatius. Però realment hem interpretat bé aquests conceptes? Ens acompanyen darrere l'ombra de l'autoritat, de l'adult encara massa present? O, fins i tot, podem plantejar-nos: l'autonomia s'ensenya?

Si fem una recerca del concepte *autonomia* podem destacar el fragment de Judit Falk (INFANCIA núm. 116) que diu: «No existeix un 'aprenentatge de l'autonomia': no es fa el nen autònom, sinó que se l'acompanya en la seva evolució cap a l'autonomia. Ajudar un infant a exercir i desenvolupar la seva autonomia és una tasca difícil que exigeix molta atenció a l'adult, però també és més apassionant que fer activitats dirigides, ja que és la base real del desenvolupament de la persona.»

Per tant, si l'autonomia no s'ensenya, com és que vivim situacions d'ensinistrament dia rere dia? Ensinistrament, sí, com si fóssim gossos que cal ensinistrar. Perquè toca, perquè així ho decideix l'adult, perquè la societat encara ens marca que tots hem de «passar pel tub», sense

respectar la individualitat, sense opció a decidir si vol o no fer-ho, simplement perquè l'adult així ho considera. Però tot això és dins el respecte de les persones? L'infant té dret a decidir? Té llibertat?

Ens considerem escoles respectuoses, que vetllen per una educació individual respectant els ritmes i les peculiaritats de cada persona, però, malauradament, tots els infants hauran de fer el mateix, se'ls avaluarà amb un únic criteri que serà si ho fa o no ho fa. I es considerarà més autònom un infant que es posa la jaqueta quan l'adult li ho diu, que no un infant que decideix que no vol la

jaqueta perquè fora fa calor i així ho verbalitza. Sembla poca diferència, però el que renim entre una opció i l'altra és un infant amb poc criteri propi, amb molt poca capacitat per sentir-se i poder sentir la llibertat de dir-hi la seva. El primer serà un infant obediència, el segon un infant que no fa el que l'adult li mana. Quin infant és el que volem? Quin ciutadà és el que la societat vol que fem créixer? Quina persona de futur estem acompanyant des del nostre sistema educatiu?

Són nombroses les situacions de falsa autonomia que ens podem trobar als centres educatius. Segons Judit Falk, aquest concepte de falsa autonomia és allò que l'infant fa només sentint-se obligat a respondre o a obeir davant de les expectatives de l'adult, accions que no sorgeixen de la pròpia iniciativa i per a les quals no es sent segur ni competent. Així doncs, la interpretació del concepte d'autonomia passa per la interpretació del concepte d'infant.

Volem que siguin autònoms per fer créixer persones responsables, lliures, amb capacitat de fer i decidir, persones competents per viure en aquesta societat? O volem que siguin autònoms perquè així la persona adulta no té tanta «feina»? Si s'ho fan ells, ja no els ho ha de fer ningú.

Quan ens plantegem l'autonomia, massa sovint ens venen al cap moments i situacions de la vida quotidiana, els moments mal anomenats «hàbits i rutines». Dic mal anomenats perquè la connotació del terme *rutina* inspira avoriment, repetició diària, sempre igual, com si tinguessin una hora concreta i determinada per fer-ho. Ràpid i de qualsevol manera, sense donar-hi valor.

Per què relacionem autonomia amb la cura personal? Amb el menjar? I l'autonomia en el joc, en les relacions, en els moviments, en la presa de decisions?

Considerem l'infant com un tot, que viu i creix en contínua relació. Connectant i entrelligant experiències, conceptes, interpretacions. Deixem de fragmentar l'aprenentatge? Deixem de crear horaris inflexibles? Si la vida no està fragmentada, com és que les escoles encara fragmenten tantes coses?

El concepte d'infant ha d'anar lligat al de llibertat. Un no es pot entendre sense l'altre i un concepte no es pot anular per aconseguir l'altre.

L'autonomia és afavorir que l'infant pugui prendre decisions i que tingui la llibertat de

decidir i ser-ne responsable. Estem preparats? Com a adults podem acollir i respectar que els infants decideixin? Els permetem decidir? Els deixem fer-se responsables de decisions? Plantejar aquesta nova mirada i una visió molt més respectuosa i àmplia en aquesta autonomia de l'infant permet crear moltes reflexions i molts escenaris de dubte. No tenim les respostes ni els manuals d'instruccions que ens diguin què fer en cada situació. Però el que hauríem de tenir és la capacitat de cercar el sentit, la capacitat de reflexionar, la capacitat d'anar a l'essència i poder copsar què necessita aquella petita persona que tenim a les mans. Potser podríem començar plantejant un adult compromès amb la qualitat educativa de tots els moments del dia que compartim amb ells, un professional que valori el dia a dia com una contínua roda d'experiències que formaran part de la vida de tots els que la viuen. No podem oblidar mai que l'infant per construir-se necessita sentir-se reconegut, escoltat, mirat i respectat per l'adult que l'acompanya. Que el ritme frenètic i la necessitat de «produir» constantment com a societat no ens facin perdre el nord a les nostres pràctiques educatives.

«Acompanyar dia a dia els infants vol dir comprar amb poques cereses i moltes incerteses. El que ens salva és buscar i no perdre el llenguatge de la meravella que perdura, en canvi, en els ulls i en la ment dels infants.»

LORIS MALAGUZZI ■

Natalia Grifé, mestra de la Llar d'Infants Municipal
Lola Anglada de Lloret de Mar i formadora.